

Universul

literar

Anul XLVI Nr. 14

30 Martie 1930

5 Lei

I. L. CARAGIALE

C t i t o r i i

C A R A G I A L E

de Prof. MIHAIL DRAGOMIRESCU

Om de teatru și poet dramatic, nuvelist și istorisitor retoric, ba chiar și alcătuitor de basme : ziarist și humorist ; poet liric, fabulist și critic de artă și de stări sociale. — *Caragiale* are o amplitudine rară în producția sa literară. Pe lângă această calitate, el mai are încă o destoinicie literară, pe care nici marele *Eminescu* n'a avut-o în acelaș grad. Această destoinicie, care mărește strălucirea unei opere, când într'ânsa există un fond adânc, sau îi dă un lustru unic, cînd fondul e mai superficial, este grija de perfecțiune a formei — arta.

Dintre cele cinci opere dramatice, pe care le-a scris, una e o capod'operă : „O scrisoare pierdută“. E o capod'operă a comediei în genere, nu numai prin fond,

dar și prin formă. Fondul ei este unic. Ea e, în acelaș timp, comedie de intrigă, comedie de moravuri și comedie de caracter. Ea e singura comedie pe lume, în care toate personagiile, dela cele mai însemnate, până la cele mai mărunte, sunt însuflețite de o singură idee : ambiția ridiculă politică. Ea e unica comedie în literatură, în care nu se simte didactismul satiric. Deși personagiile lui par că trăiesc în lumea noastră fizică și reală, ele trăiesc în lumea lor, în lumea psiho-fizică, întocmai ca marile creaturi ale literaturii. Din acea lume, căutăm, cînd și cînd să le evocăm și să le coborîm în lumea noastră, dar, fără să vrem, ne ridicăm noi la ele. Ele trăiesc acolo o viață obiectivă, deplină și nece-

sară, și nu vrea să știe de noi. Și într'atît nu vor să știe de noi, și într'atît suntem nevoiți să ne facem noi după ele, că ne silesc să ne schimbăm cu desăvârșire până și vederile morale. Și astfel suntem în stare să ne mîhnim, dacă, pe un om de nimic cum e Cațavencu, poetul l-ar pedepsi nu numai prin rîsul nostru, dar și cu închisoarea pe care o merită. Prin candida lui ticăloșie, prin fireasca lui netrebnicie prin nemai pomenita lui obrăznicie și umilință, Cațavencu ne birue și-l ertăm. „O scrisoare pierdută“ e întruparea comicalului pur, cel mai pur comic în operele de acest fel. Dar cecace mai face meriul neprețuit al acestei comedii este că, pe lângă fond, are mari și unice calități de formă. Prin echilibrul interior, prin simetria exterioară a compoziției, prin nuanțarea stilului și deformările caracteristice ale limbii, prin necontentitul comic, ce crește mergînd, întregul comediei „O scrisoare pierdută“ dobîndește o înfățișare rotunjită, care e perfecțiunea însăși...

Splendide opere de teatru, dar cu un fond mai mărunț și mai puțin consistent, „Coul Leonida față cu reacțiunea“, „Noapte furtunoasă“ și „D'ale Carnavalului“, vor avea totdeauna succes pe scenă și prin unele elemente universale ce conțin, dar mai cu seamă tot prin forma lor desăvârșită. Dintr'ânsele, oricât de neînsemnat le-ar fi fondul, nu poți scoate un cuvînt, nu poți întoarce altfel, o frază. Cauzalitatea care leagă elementele formale între ele, este întregă. Cuvintele și frazele sunt în eternitate astfel legate, și în eternitate astfel rămîn. Armonie formală perfectă.

Acelaș lucru îl putem spune despre „Napasta“, care nu e nicio operă teatrală isbită, nici o operă dramatică cum trebuie. Nu e isbită ca piesă de teatru, pentru că la urmă ne lasă nemulțumiți : dreptatea care se face, ne impresionează nedrept. Nu este o operă dramatică, pentru că nu are unitate de sentiment. Cu un sentiment pornim la drum, cînd începe să se desfășoare acțiunea între Anca și Dragomir, și cu altul ajungem la sfârșitul căii. Anca, din simpatică, devine antipatică ; Dragomir, din nesuferit, devine de compătimit. Prea e rea una : prea îndurerat, în vechia lui iubire, este celălalt.

Dar dacă n'are decât frumuseți parțiale de fond, cum e figura lui Ion, are în schimb însușiri literare de prima ordine. Limba e de-o frumusețe unică. Eleganța stilului, chiar cînd personagiile vorbesc țărănește, este neîntrecută. N'avem decît să ne amintim povestirea lui Ion cu verifița, pe care i-ar fi trimis-o Maica Domnului...

Ca nuvelist *Caragiale* se distinge nu numai prin fond, dar mai cu seamă prin formă. Prin fond are o enormă amplitudine. Aci sever până la cea mai mare groază, cu o adîncime unică în istoria nuvelei în „O făclie de Paști“ ; aci umorist și ușor, dar plin de pătrundere și ingeniozitate ca în „Telegrame“ și „C.F.R.“ ; aci spiritual și de-o adîncime care poate să împeune realul cu idealul, ca în „L

CARAGIALE și I. BREZEANU

(Caricatură)

AMINTIRI DESPRE CARAGIALE

L-am cunoscut pe Caragiale prin 1895. Avea o berărie, lângă biserica Sclari, și în jurul unei mese lungi, pe care o prezida el cu verva și hazul său, ședeau fel de fel de prieteni ai literaturii, și mai mult de berii decât ai literaturii. Se despărțise de Titu Maiorescu de vreo câțiva ani, coborâse alți câțiva cu Gherea și ajunsese numai negustor, după ce închisese taraba „Moftului român”. Din prima zi — și cu toate că pe acea vreme treceam de omul lui Maiorescu — l-am simpatizat, pot să spun l-am iubit. Ceeace mă încânta mai mult la dânsul era dragostea de artă și de viață. Pe atunci, din pricina criticilor lui Gherea, care susținea teoria mediului, tineretul intelectual era frământat de destinația mediului și de artă pentru artă și a artei cu tendință, iar Caragiale mă plăcea pentru atitudinea lui hotărâtă și în contra teoriei mediului cât în contra artei cu tendință. Mi-aduc aminte, o dată, într-o berărie dela intrarea Pasagiului Caragheorghievici și după ce și închisese pentru a doua oară prăvălia proprie. — cum, într-o discuțiune cu Radulescu-Motru, s'a aprins rău și-a urât și-a fulgerat o seară întrecăg în contra teoriei mediului. Pare-l aud: „Așa crezi d-ta? Să-l iei pe om, să-i scoți ochii, să-i astupi cu ceară urechile, să-i pui căștile în gură și să-l îngropi de cinci palme în pământ — ca să-l ferești de influența mediului. Ca și căștile, urechile și palme simțurile nu sânt formate ele de-a gata ca să dea culoare lucrurilor, ca să vină din ele sunetul! Cu filosofia asta să mă slăbești!” Este ciudat că, deși, în

hănușul lui Mânjoală: aci alegorie cum este „Calul draacului”; aci istoric, ca în „Kir Ianulea”, — fondul nuvelor sale variază la infinit. De formă nu mai vorbim. Caragiale este povestitorul, care încreștințează cele mai variate forme narrative. „O făclie de Paști” e o narațiune satirică, ce strălucște la sfârșit printr'o puternică sinteză. „La hănușul lui Mânjoală” o povestire sintetică de cel mai mare interes descriptiv. „C.F.R.” și „Arat. 214” sânt scrise în dialog. „Proces verbal” își are efectele din greșelile de limbă ale hănușului administrativ. „Telegrame” este o sumară nuvelă scrisă în stil telegrafic. „Arat.” este în forma unei analize gramaticale, și așa mai departe.

În fabulele sale Caragiale este iarăși un povestitor impecabil.

Aceeași artă întâlnim la Caragiale în volumul său opusul „Câteva păreri” unde vedem ascuțișul critic și estetic al gândirii sale. Așa îl găsim în scrierea satirică „1907”; și tot așa și în glumele de politice, cum e „Boborul” sau „Bănețeta inteligentă”.

Dacă Eminescu, ca poet liric, a făcut pentru limba română ceea ce niciun alt poet strein, afară de Dante, n'a făcut pentru limba lui; apoi Caragiale, ca dramaturg, poet dramatic și povestitor, a făcut pentru înfățișarea artistică a capodoperelor noastre, ceea ce puțini din scriitorii lumii au putut să facă.

Și astfel opera lui Caragiale, dar cu un nume mai sus, fiindcă e vorba de poezie și nu de simpla proză. — trebuie pusă alături de „Pseudokynegheticos” al lui I. I. Ionescu, părintele prozei noastre.

aceeași seară, Caragiale susținea, cu aceeași aparentă convingere, păreri contrarii, în privința teoriei mediului și a artei pentru artă, eră fără șovăire, al nostru, al maioreștienilor puri, care combăteau creziile lui Gherea și ale filosofiei „științifice” ale lui Motru.

Între el și Maiorescu se întâmplase, cu câțiva ani mai înainte, un lucru grav. Sub ce influență nu știu, Caragiale făcuse o faptă rea, pe care destul a recunoscut-o mai apoi: scrisese „Două note”. Erau două articole, în care el acuza pe binefăcătorul său de două fapte, dintre care una foarte urită.

Caragiale în adevăr, în acele note, ia atitudine în contra criticii și acuza pe Maiorescu că a silit pe Eminescu să-și schimbe poeziile, și dă vreo două exemple cu „oameni” în loc de „sameni”, și cu „m'ar măhni” în loc de „m'ar scărbi”, în „Scrisoarea II”. Dar cea mai gravă acuzaire a fost aceea de a-l fi învinuit că a editat poeziile lui Eminescu, pentruca să se folosească de venitul lor. Acuzarea nu e făcută tocmai de drept, fiindcă sub numele de „editor” se putea înțelege și șocce, care le tipărea. E destul însă că Maiorescu și-a luat-o asupra-și. Despărțirea între critic și poet nu putea fi decât iremediabilă. Acest lucru, indiferent, cel puțin în aparență, pentru Maiorescu, începuse dela o vreme să roadă sufletul lui Caragiale. Ar fi dat multul cu multul să se împace, cu acela, care îi luase apărarea, în contra atâtor atacuri, ce ayusesse să suferă de pe urma comediilor sale. Și astfel prin 1899 face un demers, al cărui mijlocilor trebuia să fu eu. De curând murise traducătorul lui Schopenhauer, Ziziu Cantacuzino, și biblioteca, împreună cu lucrurile ce mai rămăsese dela el, fusese pusă la mezat. Caragiale, care știa că Maiorescu ținea la unul din tablourile lui Ziziu, se duce și cumpără acel tablou și-apoi vine la mine. Vine la mine, pentru că pe atunci mă ocupam să strâng material pentru o carte, primul „Omagiu”, ce se făcea sub această formă în țara noastră, pentru un om însemnat, și „Caragiale” ar fi vrut să colaboreze la el, dar cu o condițiune: să se împace cu Maiorescu. Firește, m'a jurat el atunci, ca să nu desțănuesc, cât o trăi, această intervenție. Mi-a dat și textul (care azi se găsește printre hârtiile mele) text pe care trebuia să-l public în acel „Omagiu” ca o recunoaștere a meritelor marelui critic. Tentativa însă n'a isbutit. Caragiale trebuia să colaboreze fără condiții; dar el pușese condiții, ba încă una mare, pe care, cu deosebire doamna Maiorescu n'o admitea. Și astfel m'am întors eu cu tabloul înapoi și fără nici o isbândă spre marea decepție a lui Caragiale. Maiorescu nu l-a ertat nici după aceea, și certate au rămas cele două mari spirite ale neamului dintr'o jienire personală echivocă.

Sânt mai multe episoade interesante ce as putea povesti din viața lui Caragiale. Spațiul lipsește. Mă voiu mărgini numai la unul din ultimii ani ai vieții sale. De mult mergea vorba că, la Berlin, unde se nuntase, Caragiale scrie o comedie. Se mai spunea că în acea comedie vor reapare personajele din „O scrisoare pierdută” și „O noapte furtunoasă”, după 30 de ani. Dar, în deosebire de celelalte comedii, aceasta era să fie o satiră în contra aristocratismului nostru conservator cu prinții ei veritabili, dar mai en seamă cu cei

de contrabandă. Într'o zi, mă pomenesc cu o telegramă dela el, ca, din Elveția, și-apoi dela Würtzburg, unde aveam treburi, să mă duc la Berlin, să-mi citească comedia. I-am îndeplinit dorința. Mi-a eșit înainte la Weimar și am vizitat împreună Palatul lui Goethe. În sfârșit, iată-ne la Berlin, dinaintea teancului de foițe pe care credeam că e scrisă comedia.

Între timp Caragiale ayusesse vreme să-mi povestească tot scenariul ei, să-mi caracterizeze toate personajele, ba chiar să admită să facă o corectură în numele unuia din aceste personaje. Caragiale vrea să găsească numele unui prinț, care avea să joace un rol principal în comedie. — „De ce să-i cauți un nume? i-am zis eu. Cum într'o „Scrisoare pierdută” ai pe Cetățeanul turmentat, personajul simbolic, care personifică poporul, tot așa poți avea în noua lucrare un Prinț (fără alt nume), care să simbolizeze aristocrația pe care vrei s'o biciuți”. A acceptat. Dar când a fost să-mi citească comedia, văd că foițele nu cuprindeau decât scenariul. Nici un dialog, nici o acțiune, în afară de aceea pe care o indicau datele dela începutul fiecărei diviziuni. Atunci, știindu-i meșteabla, pe care mi-o destăinuise în alte ocazii, l-am întrebat: „Ți-ai auzit personajele?” Caragiale în adevăr nu putea să scrie până ce diferitele sale personaje nu se infiripau în mîntea lui cu dicțiune cu tot. De astădată însă el nu și le-auzise. Atunci l-am văzut că se încrunță de neaz, dete cu pumnul în birou și-mi spuse aproape strigând: „Mă, am fost la București, am fost pe lacul Balaton, am fost la insula Rügen, la Hamburg — nu-ți mai vorbesc de Berlin, — ea să-mi crez cu un mediu favorabil — ei bine, nu le-am auzit!” Și comedia a rămas nescrisă până la sfârșitul vieții sale, care avea să se întâmple după patru ani.

Alte amintiri despre Caragiale — altă dată.
M. DRAGOMIRESCU

NOTE BIO-BIBLIOGRAFICE

Ion I. Caragiale s'a născut în 29 Ianuarie 1875, în satul Mărgineni, județul Prahova. Mama sa, care era văduvă, trimise pe sburdaluicul copil la „Școala Domnească” din Plocești, după ce pregătește clasa I-a primară, în particular. Termină cursul primar — luând și premiu — și urmează cursurile la gimnaziul „Patru și Pavel”, unde arată multă pricepere și îndemănare pentru limba latină.

După absolvirea gimnaziului, Caragiale părăsește casa părintească. Mai târziu îl găsim redactor la „Timpul” împreună cu Eminescu și Slavici; apoi director al „Moftului român” și în cele din urmă director general al teatrelor, unde a desfășurat o vie activitate.

A scris:

Teatru: O noapte furtunoasă, Conul Leonida față cu reacțiunea, O Scrisoare pierdută, D'ale carnavalului, Năpasta, Reporterul Caracudi, Inceamă, O soacră, etc..

Nuvele: Făclia de Paște, Art. 214, etc. Diferite cronică și critice, etc..

Ultimii ani i-a trăit în refugiu, la Berlin, unde a murit, subit, în seara zilei de 11 Iunie 1912. Deabia în toamna aceluiaș an, rămășițele i-au fost aduse în țară, în ziua de 24 Noembrie și înhinate la cimitirul Bellu.

P O E Z I E

R O M A

*Vibrând acorduri sombre în notele de alamă
Răsună vespérala sonorelor fanfare,
Răsună serenada orchestrelor barbare
Iar plebea din arenă în urlete, — aclamă.*

*Superb, Imperatorul întinde mâna 'n zare...
Sinistru, țipă trâmbiți. Loaicele se chiamă :
E ceasul când începe cumplita vremii dramă
Când cetele creștine împinse-s la pierzare.*

*Pe cer, o 'nvălmășală de nori, în care focul
Amurgului, aprinde incendii în tot locul,
În ochii lui Nerone splendoarea își răsfrânge.*

*El vede Roma 'n flăcări pe când, scăldați în sânge,
Martirii mor cu ochii țintiți departe 'n soare
Cetind apothoza credinței viitoare.*

VICTOR EFTIMIU

D E S T I N

*M'am aplecat pân 'la pământ, Ursită !
Tu mi-ai trimis, din ochii tăi, — îmi pare —
O scânteiere, ca îmbrățișare,
Deși în vag de tot învăluită.*

*De-atunci, din ceas în ceas, din depărtare
Apari mereu mai neasemuită,
Și inimei, din ce în ce robită,
Doar i-ai rămas aceeași îndrumare.*

*Incrucisând cărările fugare
Ai dat răspuns la anii de chemare.
Aleasa mea de sorți nebănuită !*

*Și poate-un suvenir sau o uitare
Să mai alegi, în viața 'ți liniștită !
La mine-i noapte fără felinare !*

I. BIRNBERG

FRÂNTURI DIN SUFLET

— DINTR'UN ALBUM —

*Psalmodie albastră.
Fecioara albă te așteaptă în poteca tăinuță.
În noapte s'au stins glasuri și orice zvon.
Numai zefirul bate ușor în frunze
Și greerii mai cântă meet un psalm,
Plâng florile, molcom, în glastre și cad petalele în van.*

*Fecioara albă te așteaptă în pragul scării
Cu ochii mari deschiși și mână rece.
Ea, doar, ți-ar da suflarea sfântă a vieții
Și te-ar urca în sferile cerești.
Plâng florile, molcom, în glastre și cad petalele în van.*

*Ca o crăiasă legendară și-a prins în plete flori,
Și unduirea involtă a rochiei plutește în ritm de marș
De după dealuri, cornul lunii privește după nori
O fată, care așteaptă 'n noapte un făt frumos din zori
Plâng florile, molcom, în glastre și cad petalele în van.*

*Dar luna se scoboară 'n luncă și stelele abia sclipesc
Și greerii abia mai cântă o rapsodie din trecut.
Din ochii mari mai curg doar lacrimi — fecioara por
leca de lut.
Scăldată 'n bătaia lunii pure-o statue de-demult.
Plâng florile în glastre și cad petalele în van..*

Constanța 1930.

LILICA MUCHEA

SEARĂ DE TOAMNĂ

I

*Asfințitul, blând, plutește
Peșt larg de zări senine,
Așternând pe culmi de dealuri
Diademe de rubine.*

II

*Soarele blajin de toamnă
Țese un vârtej de raze,
Și frunzișul luncii-l schimbă
În comoară de topaze.*

III

*Vântu-și tremură suspinul
Prin foi vestede și plânge
Frunza ultimilor jelește
Sub poleiul roș, de sânge.*

IV

*Neagră, tristă și pustie
Noaptea-și deapănă fiorii.
Prin văzduhuri, trec în stoluri.
Tânguindu-se, cocorii.*

ALEXANDRU ALLANKY

IN VALEA SURĂ, IN VALEA LĂRGĂ..

de GALA GALACTION

Știu că mormântul tău e acolo. Știu că povestea vieții tale și sînt încredințat că dacă te-ai fi cunoscut când erai viu, cum sînt eu azi, nu ți-ai fi dat nici o mare aminte, ori te-ai fi disprețuit...

Știu că, în năvala tinereții, a nădejdiilor pe cât de rănite pe atîta de stăruitoare și de regenerate, ai căzut jertfa eroică, apărînd scumpii tăi munți Vrânceni.

Știu... multe, multe, pe cari n'ai fi găndit niciodată că altul are să ajungă să le știe. Trec prin valea sură, prin valea largă și odihnei tale, într-o răscolire sufletească, într-o tensiune dornică și absurdă, pe care, pe pămînt fiind, n'ai fi putut să ți-o închipuiești. Căci nu erai poet și nu veniseși prietere noi, cavalier al visului, cruciat al sacrei țări a dorului, precum sînt eu. Nevoi, împrejurări și blesteme, cari mă strîng în lanțul lor, de douăzeci de ani, mă gonesc călător fără odihnă, pe multe căi și în deosebi pe calea zecilor de trenuri, lângă care stă astăzi căpătîiul tău. Trec, în ritmul aripelor de fontă și de avar, prin vasta deschizătură a dealurilor slovene, pîndesc, de departe, satul risipit dealungul căii ferate și însemnez, deapănuri cu semnul Mîntuitorului, locul unde știu că odihnești.

Acum satul e golș. Gospodăriile înmoată în paic și în coceni. Cerul e de leșie și pîraele sînt vinete și zgribulite... Dar impresiunea mea, zăcăcirca gîndurilor mele, mîmlele de nostalgie și de vis, pe cari le frîng la mormântul tău, sînt aceleași, acum în sură zi de iarnă, ca și astăzi vară sub helianțele azurului, ca și la primăvară ca și în primăverile poate încă hăcitate mie, de aci înainte.

Dece a fost să fie această vasalitate a mea, în jurul odihnei tale celei de lungă vreme?

Pentru ce toată această nebulie a simțirii mele, care umple cu nouri, cu imagini, cu lanuri de flori și de amintiri, valea mormântului tău și câmpia de onoare, unde ai căzut răpus?

Cobori din Munte și vin din Șes. Ai crescut la sînul podgoriilor și în preajma creștelor de argint, pornite din coastele munților voștri. Am crescut pe largul fără ție, de lângă Olt și Dunăre. Dece a fost trecem unul pe lângă altul, tu : amintire și iconă, cu : suflet încă prizonier, sub lanțurile cărnii, ale timpului și ale timpului?..

Și cum s'a făcut că între noi a căzut acest pod paradòxal, legînd cetatea reșosului tău, cu inima mea rănită, peste mormântul fără fund al morții și al vecinicieii?.. Am citit, când nu știam de numele tău, am văzut-o, jucată, o piesă fantastică, pe care era vorba de sufletul unui răposat, care vine și se înfășoară, ca șerpii lui Laocon, pe sufletul unei fecioare, scumpe și ce murise. Dar aveam de-aface cu o legendă, cu o poveste din adîncurile ducei lui Israel și ale Sinagogii... Talmidul bise în viață pe fecioară. Că venea acum în învăluia, cu misterioasele rețele ale țepii sale, lămurite prin moarte și mormânt, mai putem să gîndim... De ce n'ai să și tu drumul direct? Pentru ce conștința ta, noianul durerilor mele și a-

mestecul acesta dintre cer și pămînt, dintre tihna mormîntului tău și nebunia miilor de trenuri pe cari le asvîrl în valea ta?

Te pomenesc neîncetat în rugăciunile mele, te pomenesc cu dureroasă insistență, când vîd proiectându-se pe coasta lină, făptura albă a bisericii lângă care dormi. Ai cunoscut tu pe Mîntuitorul? Aveai tu despre el, mai multă știință decît bieții oameni din satul tău? Il cunoști azi, din profețea mea intercesiune și — sînt încredințat pînă la lacrimi — din roua dumnezeieștilor lui milostivirii și iertării. O, scump al meu amic de dîncolo, uneori te invidiez... Găsi-voi eu după ce voi fi chemat să dau socoteală Stăpînului de dezastroasa chivernisire a talanților încredințați mie, găsi-voi eu, după strămutarea mea, pe cineva care să-mi ție pază și caudală, la mormânt, precum eu astăzi, ție?

Mi-e dor să te întîlnesc. Te voi întîlni fără de greș. Dar aș vrea să fiu mai senin și mai liber decît azi. Sau poate — odată liber și senin — voi dori mai puțin să te întîlnesc și să caut cu tine mîngăeri și răspunsuri, să caut cu tine firul Ariadnei, într'un labirint în care, aici în lume, ne-am pierdut amîndoi..

Visător absurd și teolog temerar ce sînt ! Ajungînd acolo unde astăzi, te găsești, nici eu nu voi mai avea nevoie să te întreb.

nici tu nu vei mai avea nici una din curiozitățile, durerile sau nedomiririle, pe cari, ți-le presupun în proasta-mi socotință. Ne-a spus-o, doar, Dumnezeuescul Învățător, atît de clar, atît de ceteres : „Vă rătăciți, neștiind scripturile, nici puterea lui Dumnezeu, căci la înviere cei ce înviază nici nu se însoară nici nu se mărită, ei sînt ca îngerii lui Dumnezeu, în cer...”

Această sfîntă scriptură scapără adeseori, larg și revelator, în zbuciumul meu sufletec, așa ca fulgerul țării, în nopțile încolăcite în întuneric, în vijelie și în potop... Toată durerea mea, toată paza mea la mormântul tău și toată furtuna cu care mătur valea sură, valea largă, unde dormi să fie, oare, dîncolo de hotarele cucerniciei, să fie oare de-astînga Redempțiunii și a Scripturii?..

Scump adormit, din valea prin care voi trece peste cîteva ceasuri, inima mi se întunecă, gîndul se pierde în nisip, ca un trecător, torent din marginea Saharei. Dar Iisus Christos și certitudinile pe cari ni le-a adus stau fără de clintire. Mormântul tău stă și așteaptă sub semnul Sfintei Cruci. Neastîmpărul, freamătul, polienirile și dezastrele inimii noastre cheamă, zi cu zi, aceiași tihna sub aceiași Cruce.

Astăzi sîntem subț nouri, astăzi, sîntem în cumpănă. Dai El a zis : „Puțin și iarăși mă veți vedea!”

MARIUS BUNESCU: Biserica Sft. Nicolae

BĂETE, O HALBĂ!

de GUY DE MAUPASSANT

De ce am intrat într-o seară în berăria aceea? Nu-mi amintesc. Era frig. O ploaie deasă, o pulbere de apă sbura, învăluind lumina felinarelor — cu o brumă transparentă, făcând să strălucească trotuarele în dreptul galantarelor, luminând noroiul și picioarele murdare ale trecătorilor.

Năveam nici o direcție. Mă plimbam puțin după masă. Trecusem Cred-tul Lyonéz, strada Vivienne și alte străzi. Observai deodată o berărie mare, aproape plină. Am intrat fără să mă gândesc. Nu-mi era sete. Căutai dintr-o privire un loc, așezându-mă alături de un om, care-mi păru bătrân și care fuma dintr-o pipă de doi bani (din pământ) neagră ca un cărbune. Șease sau opt farfurioare îngrămădite pe masă dinaintea lui, arătau numărul halbelor absorbite. Nu-mi examinai vecinul. Dintr-o privire recunoscusem pe băutor, un obișnuit al berăriilor, unul din cei ce sosesc dimineața la deschidere, nepărăsind localul până târziu, seara când se închide. Era murdar, chel în creștetul capului și lafe lungi și grase — aproape cărunte — cădeau pe gulerul redingotei sale. Hainele-i prea largi, păreau să fi fost croite pe vremea când era mai gras. Se ghicea că pantaloul nu ținea mai deloc și că omul nu putea face zece pași fără să nu ajusteze și să rețină acest vestmânt rău prins. Oare avea vesta? La gândul încălțăminte și ce putea cuprinde, mă îngrozii. Manșetele destrămate, aveau marginile complet îneșite ca și unghiile.

Cum mă așezai alături de el îmi zise cu o voce foarte liniștită:

— Ce mai faci?

Mă întorsei spre el dintr-o mișcare și-l privii.

— Nu mă recunoști?

— Nu.

— Des Baret.

Am încremenit, era contele Jean de Baret, vechiul meu prieten de liceu. Îi strânsei mâna atât de buimăcit, că nu găseam a-i spune nimic.

În sfârșit belborosii:

— Dar tu, ce mai faci?

Răspunse liniștit:

— Eu, cum pot.

Tăcu. Voiam să fiu amabil, căutam o frază.

— Și... ce faci?

Replică cu resemnare:

— Nu vezi?

Mă simții roșind. Insistai.

— Dar cum, în toate zilele?

Răspunse suflând rotocoale dese de fum — în toate zilele același lucru.

Pe urmă lovind în marmora mesei cu un ban, strigă:

— Băete, donă halbe!

O voce depărtată repetă:

— Două halbe la patru! Altă voce mai îndepărtată, asvârli un „gata“ ascuțit. Pe urmă un om cu șorț alb apăru, aducând cele două halbe, risipind în goană picăturile galbene pe pământul nisipos.

Des Baret goli dintr-o înghițitură paharul, îl puse pe masă, în vreme ce sorbea spuma ce-i rămăsese pe mustați.

Pe urmă întrebă:

— Și ce mai e nou?

Nu știam să-i spun nici o noutate, bolborosii:

— Nimic, dragl meu, eu sunt comerciant. Vorbii cu aceeași voce neschimbată.

— Și ești mulțumit?

— Nu, dar ce vrei? trebuie neapărat să iacem ceva!

— Pentru ce?

— Pentru ca să avem o indeletnicire.

— La ce folosește? Eu după cum vezi nu fac nimic, niciodată nimic.

— Când nu ai nici o para, înțeleg să muncești. Când ai eu ce trăi este de prișos. Muncești pentru tine sau pentru alții? Dacă o faci pentru tine, asta te distrează și atunci este foarte bine, dacă o faci pentru alții, nu ești decât un nătărău.

Pe urmă așezându-și pipa pe marginea mesei, strigă din nou:

— „Băete, o halbă!“ și reluă:

— Îmi face sete discuția. Nu pre asunt obișnuit! Da, eu nu fac nimic, mă las în voia soartei, îmbătrânesc. Când voi muri nu voi regreta nimic.

Nu voi avea alte amintiri, decât această berărie. Nici femeie, nici copil, nici grijă, nici supărări. E mai bine.

Goli halba ce i se adusese, își șterse buzele cu limba și-și reluă pipa.

Privindu-l cu mirare îl întrebai:

— Dar tu nu ai fost întotdeauna așa?

— Iartă-mă, întotdeauna ca acum, după ce am terminat liceul.

— Asta nu-i o viață, dragul meu, e oribil. Haide, trebuie să faci și tu ceva, iubesti pe cineva, ai prieteni.

— Nu. Mă scol la amiază. Via aici, mă-nănc, beau halbe, aștept noaptea, iau masa, beau halbe, pe urmă pe la 1/2 spre dimineață, mă reintorc spre a mă culca, fiindcă se închide. Asta mă nemulțumeste cel mai mult. Timp de zece ani, am petrecut șease pe această bancă, în colțul meu. Discut câte odată cu obișnuții.

— Dar ajungând la Paris, ce-ai făcut mai întâi?

— Mi-am făcut dreptul... la Cafeneaua Médicis.

— Și pe urmă?

— Pe urmă, am trecut fluviul și am ajuns aici.

— De ce ți-ai mai dat această osteneală?

— Ce să fac? nu puteam rămâne toată viața în Cartierul Latin: Studenții fac prea mult șgomot; acum nu mă voi mai mișca de aici.

— Băete, o halbă!

Credeam că-și bătea joc de mine, insistai:

— Haide, fii sincer. Ai avut vre'o mare supărare? O dragoste nefericită fără îndoială? Ești un om lovit de nenorocire. Ce vârstă ai?

— Am 33 de ani, dar par cel puțin de 45.

Îi privii fața. Figura sbârcită, rău îngrijită, părea aproape aceea a unui bătrân. Pe vârful capului câteva fire de păr, atârneau deasupra unei chefi de o curățenie îndoealnică.

Avea sprâncene enorme, o mustață groasă și o barbă deasă.

Deodată, nu știu de ce, avui vedea unui lighean plin cu apă murdară, apă în care ar fi fost spălat acest păr. Zisei:

— Adevărat, pari mai îmbătrânit decât vârsta ce ai, probabil ai avut mari supărări.

Răspunse:

Te asigur că nu. Nimic nu îmbătrânește mai mult pe oameni ca viața de cafenea.

— Trebuie să fii și însurat? Nu e cineva chel ca tine, fără să nu fi iubit mult în viață.

Își mișcă liniștit capul, presărând pe

spatele redingotei, mătreacă ce se scutura din ultimele-i fire de păr.

— Nu. Am fost întotdeauna cuminte.

Și ridicând ochii spre lampa care ne lumina capetele:

Sunt chel din vina gazului. El este de la anul parului.

Băete, o halbă! Ție nu ți-e sete?

Nu, mulțumesc. Crede-mă, mă interesează. De când ești atât de descurajat? Găsești tu-i normal, nu-i natural.

Trebuie să aibă o cauză starea aceeași.

— Da, asta durează din copilăria mea. Am primit o lovitură când eram mic, mi-a fost deajuns pentru tot restul vieții.

— Ce oare?

— Vrei să ști? ascultă. Îți amintești bine castelul unde am fost crescut, fiindcă tu ai venit la noi de 5-6 ori în timpul vacanțelor. Îți amintești clădirea aceea în necată, în mijlocul parcului, cu lungi albe stejari, deschise spre cele patru puncte cardinale. Îți amintești de asemenea părinții mei, amândoi ceremonioși, solemn și aspri.

Adoram pe mama, mă temeam de tată și-i iubeam pe amândoi, obișnuit a venit pe toată lumea aplicându-se înaintea lor.

Eram în împrejurimi d. Conte și de Contesă, iar vecinii noștri arătau părinților mei un respect deosebit.

Aveam pe atunci 15 ani. Eram veșnic mulțumit de toate, cum sunt toți la vârsta aceea, plini de bucuria de a trăi.

Ori spre sfârșitul lui Septembrie, câte o zi înainte de a fi trimis la liceu, cum mă jucam făcând pe lupul prin stuțurile parcului, alergând printre crengi și frunze zării trecând pe o alec, pe părinții mei.

Îmi amintesc ca și cum ar fi fost ieri. Era o zi vijelioasă. Vârful copacilor se plecau sub vijelie, pomii gemeau, părea că scoate țipete, șipete înăbușite, pe care numai pădurea le scoate în timp de furtună.

Foile snulse, îngălbenite, sburau ca sărețele, se învârtteau în aer, cădeau, alergând în lungul aleelor ca niște păsări grabite.

Seara șosea. Era aproape întuneric pe ascunzături. Agitația vântului și a ramurilor mă turburau, mă făceau să galopez un nebun și urlam pentru a imita lupul.

Cum îmi zării părinții; alergai spre ei pași furiați, pe sub ramuri, pentru surprinde, ca și cum ași fi fost un adorat vagabond.

Dar mă oprii, cuprins de frică, la câțiva pași de ei.

Tată, în prada unei supărări grozave striga:

Maică-ta este o proastă și nu de ea vorba acum ci de tine.

Îți spun că am trebuință de acești bani și trebuie să-mi iscălești.

Mama răspunse cu o voce hotărâtă:

Nu voi semna. Este averea lui Jean păstrează pentru el și nu vreau să o înțestești cu femeii și cu slugi, cum ai făcut moștenirea ta.

Atunci tata tremurând de furie, se toarse și apucându-și soția de gât cu mâna, începu să o lovească cu cealaltă mână cu toată puterea peste obraz.

Pălăria mamei căzu, părul i se despletă încerca să se apere de lovituri, dar reușea.

Și tata ca un nebun, lovea, lovea lov.

Se rostogoli la pământ, ascunzându-și fața în năni, atunci el o întoarse pe spate.

OMUL FĂRĂ PLĂMÂNI

de VICTOR MOCANU

— Eil, Ce Loghin, azi nu-mi scapi din mână cu una, cu două, stai ici pe scaun și desleagă gura sacului, să mai auzim și noi tinereți câte ceva.

Ce, Loghin zămbi cu bunătate, nu așteptă mult rugat și începu:

— Plecaseră din Roman spre Piatra cu un harmăsar așa de năruș, că omii strein iar fi fost cu neputință să se apropie de el. Pe la mijlocul drumului, harmăsarul se lovi la picior, și așa pe neașteptate mă pomenii că zbor pe de-asupra șanțului și... buff!, cu fața în pământ, învârtindu-mă ca o minge de gumă. După o bucată de vreme, începui să-mi mișc întâi picioarele, pe cari le strânsesem ghem, apoi mâinile corpul tot, însă când să mă ridic, buff!, iar ios: ameteam, se învârtea tot pământul cu mine. Dusei mâna la ochi făcându-mi-o paravan și dădui drumul privirei să rătăcească peste dealuri, crezând că-mi voi găsi harmăsarul. As! nu-l vedeam nicăieri. Cine știe încotro își luase drumul? Bietul Zakif!... Tare mi-era drag!...

Așa mă gândeam, în timp ce cu mâna dreaptă îmi frecam tâmplile, îndrăznii să mă uit pe cer. Soarele era aproape de amiază și ardea cu putere. Până când, mă-am zis, am să rămân aici, lăngit, de parcă m'ar fi întâmplat cine știe ce comedie? La Dumnezeu! Doar sunt om cu dediti în cap. De ce nu m'asî scula?

Făcui o sfortare uriașă și mă văzui pe picioare. Începui să rătăc singur. Cum de n'am băgat eu de seamă când și-a luat vânt harmăsarul, să-l fi oprit, să-l fi strunît din bățuri? Acum unde îl găsesc? Ei!... dar ducă-se la ciorile de harmăsar și de tot. Ce mă fac, că mi-am spart capul? Scosei oglinda din buzunar și mă privii. Capul îmi era cât banita de umflat, cu pete închegate de sânge, gura plină de praf, nasul julit, obrazul vânăt Măi! măi! măi!... că rău m'am stăleit. Doamne ferește! se putea să nu mă mai fi sculat. Doar trântitura a fost asta!...

Soarele începuse să se lase încetul, încetul către toacă. Îmi luai un bețisor în mână și vrui s'o pornesc la drum, când mi-adusei aminte că sunt cu capul gol. Pătăria era în cine știe ce margine de șanț! Dar nemăputând su-

mericanii peste el să ni-l fure. Aia Limbracă 'n dolari de sus până jos. Noroc!

— Noroc! Ei așa 'nțeleg și eu: răcoare.

— Design. Ai văzut pompele de incendiu pe cere le-a adus Primăria?

— Cisterne ca la București.

— Să faci ei ce-or face: arzi ca șoareci. Ti-am spus eu de bietu tata? Nu? Bietu tata era căpitan de pompieri.

— Răposatu domnu State.

— El. Atunci erau plății de Primărie.

— Și faceam mai bine serviciul.

— Ce stai să spui? Bietu tata — Dumnezeu să-l ierte — era un mare pompier. Păi gândește-te Dumneata cât geniu pompierec avea: 50 de ani cât a fost el căpitan, n'a luat, domnule, o casă foc.

Niciu-ni-ca! Mă 'nțelegi?

N. CREVEDIA

porta durerea din creier ce mă tortura grozav, mă îndreptai așa cu capul gol, spre Piatra. Pe drum am întâlnit destulii cari veneau din oraș: unii mă priveau cu scârbă crezând că sunt vre-un derbedeu, alții cu milă crezându-mă vre-un nenorocit.

Când soarele fugise cu totul după deal, ajunsei și eu în Piatra. Durerea mă sfâșia. Intrai în prima cămăruță, cerui un păhărel de rom alb, mă spălai pe cap și căzuî istovit pe un scaun. În fața mea era o oglindă mare, ca de frizerie; mă arăta desfigurat de tot, de nerecunoscut. Nu-mi venea a crede că mi s'ia întâmplat și mercu îmi pipăiam rana. Văzând că nu-i de glumă cu durerea, mă dusei la un doctor.

— Așa cu capul gol?

— D'apoi de unde era să-mi iau pălărie? Făcui pe-o stradă din dosul cămăruței, ocolii pe lângă o biserică și mă oprii în fața unei case cu bec de-asupra ușii, cu o tablă pe zidul alb „Stefan Grundaru. Doctor, Specializat la Paris. Boli de inimă și plămâni. Consultații: 11—12 și 8—9”.

Să știi că am mimerit-o. Asta trebuie să fie un doctor din cei mai buni, de vreme ce-i dă mâna să consulte numai două ore pe zi, și totuși să trăiască ca un boer.

Mă ridicai pe scări, apăsai de trei ori pe butonul sonerii și apăru în ușă o fetișoară.

— Acasă-i domnul Doctor?

— Acasă, peftim înăuntru.

Făcui un pas peste prag și mă pomenii într'un birou somptuos. Mă uitam în dreapta și în stânga, când iată că și doctorul veni.

— Bună seara doctore,

— Bonsoir.

— Ași dori o consultație.

— Anume?

— Un mic accident. Mi-am spart capul și mi-e teamă să nu-mi fi atins creierul.

— Ai poftă de mâncare?

— Cât șapte.

— Cu scaunul ieși regulat?

— Prea regulat?

— Dormi?

— Nici nu-s bucuros.

— Ai mai suferit vre-odată de ceva?

— Ferească Dumnezeu.

— Deschee-te la piept.

Mă executai, cu oarecare nedumerire. Ce legătura avea capul cu pieptul?

— Respiră. Așa!. Încodată. Mai mult, Bun!.

— Nu-i bun, Doctore, că mă doare capul de turb.

— Ată să-ți dau niște „valeriană”.

— Bine, fie ce-o fi, numai să-mi treacă.

— Ba nu! Un remediu și mai sigur: Să-ți dau niște pilule „Apobil”?

— Pă!... de unde știu eu ce trebuie.

— Uite. Îți fac o rețetă ce te va costa 1500 de lei și anume: un flacon „Trophormină Gohey” și un altul de „Digitalină”. Știi de ce?

— Nu!.

— Fiindcă îți lipsese plămâni.

Făcui ochi mari și rămăsei înmărmurit.

— Atunci cum trăesc?

— Ai o inimă foarte tare, nouăzeci și patru pulsații pe minut. Probabil că în

viața dumneatale ai băut multă apă.

— ?!

— Da, domnule meu, e foarte trist, însă e adevărat. Va trebui să ți dietă: nici un pic de carne, nici un soi de zarzavat, lapte sub nici o formă, iar în ce-ace privește alcoolul, cât de mult posibil.

— Cum o să-mi duc zilele, doctore, fără de carne, brânză, lapte, zarzavat?

— Foarte bine: cu fasole, cartofi, fructe, apă etc.

Mă sculai de pe scaun foarte abătut cu mâna la cap, la rana ce îmi da săgeți de moarte. Scosei foarte indiscret din portmoneu o hârtie de cinci sute lei și i-o întinsei.

Nu primesc, stimate Domn. Eu sunt extrem de pretențios. Vizita costă una mie lei.

Începui să mă clatin de ciudă. Alesei încă o bancnotă de 500 și o aruncai pe masă deschizând ușa biuroului și coborându-mă în stradă fără să zic nimic. Eram foarte enervat. Cum să-mi spue el că nu am plămâni? Pentru ce am venit și ce am aflat? Dar iar mă răs-gândii: mai știi? El o doctor, cunoaște toate și poate are dreptate. O luai în sus pe stradă, cu capul gol, cu mâinile la spate, muncit de gândul că nu am plămâni. Când să fac colțul „Grădinei Mari”, simții că mă înăbuș. Să știi, îmi șoptii cu spaimă, că s'au dus boii dracului Mari! Nu mai am unde să-mi adun aerul necesar organismului. Mă oprii o clipă îmi pipăii portmoneul și parcă îmi mai revenii. Nu puteam însă mistui ideea că sunt un om fără plămâni. La lumina becului de vis-a-vis de mine, un birjar își număra banii. Îi fluerau. Se apropie în trap salutând respectuos.

— Unde mergeți?

— La un doctor.

— Pe ce stradă?

— Nu știu. Un doctor oarecare, căci mor.

Birjarul dădu bice calului și mă oprii în fața unei case cu două etaje.

Doctorul Ambrus, Cuccoane, cel mai mare doctor din Piatra, Coborâi, deschise ușa dela antret și mă întâmpină un om înalt, cu capul sur, cu ochelarii aurii pe nas. Era doctorul.

— Sunteți dispus?

— Mda! Poftim, Ce este?

— Un accident la cap și îmi lipses plămâni!

Doctorul mă privi curios, apoi zămbi strec.

— Desbracă mata hătru.

Într'o clipă fui gata. Doctorul se apropie de mine mă ascultă cu urechea în dreptul inimii, îmi cercetă pulsul, mă căută în urechi, îmi desfăcu ochii și exclamă:

— Rana ce o ai nu prezintă nici un pericol, întrucât e atins creierul mic și nu cel mare. Plămâni îi ai întregi, în schimb inima ți-e distrusă complet.

Aici sîrșii un fel de ameteală și scosei un oftat.

— Te vei duce, dragă domnule, la lăc de nomol, dacă dorești să-ți refaci ceea ce ți-e pe om în viață. Altfel, ești pierdut.

În urmă doctorul se așeză la biuro și începui să scrie:

Poftim această rețetă. Ți-am dat

CRITICA LITERARA

CRIZA DE CITITORI

Am vorbit și în altă parte de o criză a cărții, deși niciodată n'au fost atâtea publicații, atâtea cărți, cum sunt acum. N'o fi criza din cauza supraproducției? Acest fenomen economic se observă și în domeniul artei și al culturii.

Toți bicisnicii, după război, forțând nota originalității, mascau ignoranța cu poza impertinenței, talentul cu cuvintele sonore, s'au lansat cu publicații, cărți, au scris poezii, au făcut caricaturi de nuduri și de artă. S'au declarat astfel matematicieni cei ce nu știau, în materia de Prozodie și sintaxă, nici cele patru operațiuni elementare. Ca și când, neștiind compoziția aerului și apei poți fi chimist. De aci o supra-producție, o confuzie generală între cei buni și cei răi, între cei *Ersatz* și *materia fină*, veritabilă. Năucit de atâți gurgumani publicul s'a aruncat în văltoare, ca pe urmă să iasă scârbit, să nu mai vrea nimic. În criza cărții, este și una psihologică, este și o criză materială. Omul preocupat de alte lucruri nu are timp să distingă, să ecară, să aprecieze criticul sau recensentul nu-i dau măsura valorii adevărate. Și aci, o serie întreagă de „băceți” s'au proclamat singuri mari pontifici ai scrisului, fără să aibă pregătirea nici experiența, pentru așa ceva. Istoricului, omului de știință, nu-i se cer atâtea cât criticului. Trebuie să fie o enciclopedie întreagă: să aibă o cultură generală vastă, o lectură imensă, o experiență a vieții extraordinară. Numai așa poate pune la punct repede, poate discerne grâul de neghină, poate fi obiectiv. Și-i se mai impune o condiție *sine qua non* și anume: *el însuși să fie un creator*. Cum să aprecieze unul, care, în viața lui, n'a gustat un vers frumos sau nu s'a amoretat de o poezie sublimă, — ce este poezia?

Criza cărții are la bază, o criză de supraproducție, de incompetență și nepregătire a criticii. Unii critici au mers până acolo încât au făcut din autorul volumului „Cuvinte potrivite” (cea mai falsă poezie care a existat vreodată, introducând în versuri cuvinte ca păduche, miros urât etc.), să fie egalat cu Eminescu, ba să se facă rezerve asupra marelui poet al neamului în favoarea inexistentului poet. Asemenea batjocuri ce se repetă, din nenorocire, destul de des în anumite organe de publicitate, unde nici Alexandri, nici Coșbuc, nici Gr. Alexandrescu nu sunt apreciați la justa lor valoare, pervertesc bunul simț, răstoarnă valorile în ochii naivilor și crează o anarhie intelectuală ce nu va rămâne fără repercusiuni pentru nivelul cultural general.

Deoarece la noi, când ne încumetăm a pune la locul ei, reclama deochiată a autorilor „francezi”, adevărați negustori de „lână în lână”, ne sar în cap tot felul de pseudo scriitori: pentru documentare, cităm mai jos ce scrie despre *André Maurois* și *Maurice Dekobra*, d. André Thérive, distinsul critic al ziarului *Le Temps* (în Foiletonul din 14 Februarie 1950):

„D. Maurice Dekobra, autor cu multă clientelă, se plânge adesea că nu-i se face dreptate din prejudecata literară și scrupulul trezit — pentru că își publică a sa călătorie în Indii sub titlul *Tigri parfumați* (*Tigres parfumés*), recunoaștem că are tot atât talent ca și scriitorii noștri clasici în „literatură”, știe să vadă și are ceva de spus. Dar nu e vina noastră dacă nu vede ridicolul în care cade când dă lecții de distincție și nu se ferește dela cecace se cheamă vulgaritate. Vă convingeți ori-care, răsfoindu-l: vulgaritatea reese de peste tot, din stil, din limbaj, din titlurile false și cu „nuri” (ca și titlul cărții), dintr-o afecție de umor științific ce-i vine din Anglia — și unde îl putem retrimite... D. Dekobra nu se teme să spuie că cocorii unei bălți sunt „contrar a cecace se putea crede, de o timiditate excesivă”, sau „noaptea a cloroformat saul” sau, culmea, „ca și cum i-am cere unui virtuoz să ne cânte *A doua Rapsodie* cu țigala.

La urmă te simți înduioșat, ca și enervat de asemenea zeflemele de *samsar*, față ce produce dorința de a place marelui public. Trădarea este conștientă și d. Dekobra nu ne poate înșela asupra intențiilor sale.”

Tot atât se poate spune de d. Maurois. Pe când marea critică franceză se pronunță astfel — numai reproducem ce scriu d-ii Daudet și Maurois — toate vitrinele librăriilor noastre sunt pline cu căștile unor corupători ai tinerimii.

O editură, ce n'are scrupule și rușine, a aruncat în zeci de mii de exemplare, în traduceri infecte pe niște autori ce ar încanta pe clienții șantanurilor și a locaturilor de noapte...

NICOLAE AL LUPULUI:

„Posada Gurenilor”

(Editura Tiparul „Prietenii Științei”
Craiova)

Autorul pare un om trecut, un burghez care își iubește părinții, nevasta copiii, tradiția, țara și îi place și literatura — amintiri din copilărie, din școală din război, până în timpurile de azi. E aproape o autobiografie completă, de care amatorii deasemenea lucruri în posteritate.

vor fi ne scama. *Nicolae al Lupului* începe chiar dela naștere și nu omite nici un detaliu.

„Ni se scuturau pruncele — povestește mama autorului — de coapte și nu găseam oameni cu ziua să ne ajute: fiecare și-avea zorul lui fiind în dordora culesului de vii. Pruncele vinete se țineau până se stafideau pe jos. În ziua aceea umplusem trei butii cu magiun și cazanul fierbea moron. Scara am plecat acasă. M'am cuprins dărerile și te-am născut pe tine. Nici nu erai la seroc... pe semne că munca și ridicăturile au grăbit sarcina”.

După asemenea minunății, autorul povestește mereu și se încacă în detalii. Apoi vine la lumânările de sear și serie fără teamă:

„Lumânări de său nu-și puteau fabrica decât cei cari aveau vite multe și tăiau vremea (autorul nu face acordul dintre subiect și predicat foarte des) să-și împlinească nevoile la vreo nuntă sau praznic și opreau seul pentru lumânări sau dacă era cu dare de mână îl cumpăra dela Zahana”.

Cu asemenea amănunte, banalul domina întreaga „operă” și ne interesează tot așa de puțin ca și basmul cu cocosul roșu. În orice caz, copiii Lupului vor citi cu plăcere pe întemeietorul dinastiei lor și vor fi dri chiar amicii autorului pot fi fericiți mândri chiar amicii autorului pot fi fericiți de asemenea amintiri duioase.

Pe noi nu ne interesează și e păcat!

ION FOTI

EPIGRAME

*Lui Radu Gyr, autorul
columnului de poezii „Plămânge Strâmbă-Lemne”.*

Are dreptate bietul Strâmbă-Lemne
De plânge și se vâdă'tn delir,
Ii e rușine chiar și lui, pe semne,
Că șade într'un volum... de Radu Gyr

„Volumul „Pe frontul de
Vest nimic nou” de Erick
Maria Remarque, obținut
în toată lumea un succes
extraordinar.

(Zărele)

Eu nu înțeleg ce-atât succes în țară
Și'n toată lumea atât ecou,
Când însuși titlul cărții ne declară
Că n'aduce..., „nimic nou”.

AUREL CHIRESCU

plastica

EXPOZIȚIA MARGARETA VERMONT-FERMO

— SALA MOZART —

de MIHAIL GH. CONSTANTINESCU

Întotdeauna când este vorba de crearea unui curent și cu deosebire de menținerea lui, apar pe lângă ideea de bază ce-i dă viața, alte manifestațiuni care își au o origină lipsită de candoare artistică, pornită numai din preocupări individuale, ce înjosese pe cei ce și le-asumă.

Așa și cu modernismul în pictură! S-ar părea privind și analizând diferite expoziții, că acest gen nou în esența lui, nu poate fi definit, ca atare indefinibil și incomparabil. Acesta este concluzia logică a celui ce stă în fața unei măzgălituri — să zicem: de curtuozie pentru acești epigoni — artistice!

Adevărații artiști moderniști se individualizează printr-o severă și conștiințioasă manieră de tratare, ies la iveală, învingând uneori și vicisitudinile vieții materiale!

Doamna Margareta Vermont-Fermo înțelege cu prisosință ce este modernismul. Venită dela Paris, d-sa ne expune ochiului lucrări dominate de un viguros și real talent.

Astfel vedem pe rând *flori, peisajuri, nuduri* până și câteva *atitudini* extrem de interesante prin nouțatea și stilizarea lor.

Coloritul viu și cu măiestrie distribuit, evidențiază o adâncă emoastere a realităților ce ne prezintă în *trandafiri, perz, flori albe, roze, tulipe, mixandre, flori de câmp*, ș. a. m. d.

O serioasă înțelegere psihologică a situațiilor lor în: *scriind, colț din atelier, madame est servie, la oglindă, lângă sobă, Irène* ș. a. m. d.

Un mare număr din lucrările doamnei Margareta Vermont-Fermo ne înfățișează interesante peisajuri din Paris și împrejurimi.

Astfel ochiul vizitatorului este purtat din fața unei naturi moarte sau unor figuri expresive, pe locuri îndepărtate, într-un *colț de stradă din Paris* sau pe *plaja dela Ostende*.

Din galeria peisagiilor rețin câteva dintre cele mai caracteristice atât printr-finețea tratării — care fără a fi clasică e sublină — cât și prin coloristica vie: *rue Decrés, place St. Michel, rue Lafitte, place Jeane d'Arc, pont du Caroussel, peisajiu pe lângă Notre-Dame, pont Royal, stradă veche din Royat* ș. a. m. d.

Spiritul de abstracțiune al expozantei merge atât de departe, încât sub forme străgătoare prezintă câteva *croquis-uri*

interesante, unde extremele atitudinilor sunt totuși armonizate grație unui spirit de sublină sintetizare.

Expoziția doamnei Margareta Vermont-Fermo este de o factură superioară care reprezintă în esență un succes și o lovitură contra moderniştilor extremişti cari încearcă calea progresului artistic cu manifestațiunile concepțiilor lor bolnave.

Cât privește succesul obținut de expozantă, nu este decât rezultatul unei școale serioase, a coloritului, liniei și psihologului, pusă în slujba unui spirit înțelegător al artei frumosului.

TUDOR VULCANĂ

— SALA ATENEULUI —

Pictorul Tudor Vulcană este prin excelență un clasic. În vremurile acestea de

un modernism ce pe alocurea se combină cu scambrosul, apariția demnă a unuia ce are respect pentru arta adevărată și nefalsificată a frumosului, trebuiește salutăată cu toată lauda.

Lucrările pictorului Vulcană sunt trecute prin filiera celui mai pur discernământ artistic, prezentându-ne — „modelul”, „surusul”, „Florica” — cu profunde caractere raphaelice dacă se poate spune așa. Tot din expoziția pictorului Vulcană rețin o admirabilă pânză — *efect de lună pe mare* —, precum și câteva lucrări cu caracter religios — *Mântuitorul Isus și discipoli din Emaus, după crucificarea Mântuitorului* etc.

Armonia liniilor, vavacitatea și realitatea suverană a formelor precum și coloristica de o infinită delicatețe, așează pe expozant în fruntea unei apreciable concepțiuni artistice.

SCULPTORUL PETERSEN

În sala „Mozart” sculptorul danez Petersen Merloe, așezat la noi, în Iași, de câțiva ani, a deschis o expoziție aducând lucrări noi în majoritatea lor cu subiecte românești.

Opera acestui artist este pornită din suflet și reprezintă o întreagă gamă de manifestații artistice, în deosebi, apropiate sufletului nostru.

Sculptorul prinde cu multă sinceritate și avânt viața idilică a țărănilor noștri și ce-o redă viguros și expresiv.

Ciobanul din Ciungă, Țărancă cu pepeni, La țârlă, Fala cu găște, la seccre, Mosucag, Fala coase, Baba cu piua, Fala cu cofilă etc. sunt lucrări în care arta se împreună cu sufletul acestui inbitor, al țărănilor noștri. Ochiul vizitatorului ai ciobanului care cu doina lui înfioară văile, iar cu privirea despică zăările și turma lui liniștită care este strânsă în jurul său sunt redată cu un pitoresc neîntrecut.

Din acest punct de vedere opera lui Petersen este un întreg prins în linii sigure de dalta unui adevărat artist.

Iar bancheta *Dragoș-Vodă* în care artistul a prins de minune scena când Dragoș, urmărind Zimbrul, împreună cu boerii lui și cu cățeaua „Molda”, îl ucide, este o realizare fericită a artistului — care îi face cinste.

În *Statu-palmă-barba-col* și în *Strâmbă lemne* găsim atmosfera și poezia basmelor noastre.

Noi cari pentru prima oară am admirat, aici în București, opera acestui ar-

tist străin dar apropiat sufletește atât de mult de noi, nu putem de cât să-i urăm aceeași putere de muncă și același succes și pe viitor.

SOȚII PAȘCANU

În sala librăriei „Hasefer” din strada Karagheorghievici, soții Ullea și C. Pașcanu au deschis o expoziție care ese din comun prin felul cum sunt interpretate lucrările expuse.

Expozanții deplini stăpâni pe toate taietele execuției, ne prezintă o serie de lucrări ale peisagiului nostru interpretate cu un sentiment rar al coloritului precum sunt toate vederile ce alcătuiesc părți din mânăstirea Proboata.

Florile deasemeni de o netăgăduită valoare artistică prin felul cum sunt lucrate. Artiștii și-au pus tot talentul cu care sunt dotați și ne-au dat bucăși interesante.

În întreaga operă palpită viața în perspective și culori, un desen bine studiat și un întreg prins în linii sigure, care culminează în compoziția d-lui C. Pașcanu intitulată „Pieta”.

D. CĂSELLI

aşa şi-aşa...

„FANTANA DARURILOR” este numele celei mai bune reviste de „Cultură creştină”, accesibilă marelui public — la noi. Ideia e absolut nouă: se încearcă, în felul acesta, să se orienteze spre spiritualitate, spre adevărata spiritualitate ortodoxă prin ajutorul versului armonios şi al prozei. Ni se dau articole, mici studii, povestiri, traduceri, cugetări, „mărgăritare de mult preţ”, dar, cu aceiaşi grije, note şi recenzii despre „cărţi şi reviste”, în deosebi cu caracter religios. Se încearcă, în chipul acesta, crearea unei literaturi de vădită coloratură bisericească, a unei inspiraţii, atât de trebuincioasă şi scrisului şi sufletului românesc orăşenesc, atât de pus la grea cumpănă. Fără îndoială că, dacă plasamentul unei asemenea publicaţiuni ar fi asigurat, câştigul pe care conţinutul ei îl va aduce va fi nemăsurat: ne va întări credinţa în zile mai bune şi ne va feri de primejdia înstrăinării sufletesti.

COLABORAREA „FLORII DARURILOR” confirmă încă odată ceace programul ei ne anunşase. Ei sunt în general personalităţi culturale sau tineri cari păşesc înarmaţi cu talent în domeniul scrisului, toţi însufleţiţi de aceeaşi căldură caracteristică pentru divinitate. Se numesc: G. D. Muguş, Pr. C. T. Chiricuţă, Al. Lascarov-Moldovanu, Sanda Mateiu, I. Gr. Oprisan, Dr. C. Samson, Vasile Băncilă, A. Măndru, Z. Stancu, Vasile Radu Gala Galaction, Const. Goran, Ioan Băncilă, Florica Martinovici, Traian Vasilescu etc.

IATĂ CÂTEVA COLABORĂRI din copriusul primului an, care dau bogătie şi variaţie acestei publicaţiuni atât de bizare pentru unii care a pornit la drum cu gândul deschis să săvârşască o faptă atât de mare:

Sanda I. Mateiu: Studii biblice (1—3); Al. Lascarov-Moldovanu: Dacă am cunoaşte, Ortodoxie, Nu e numai atât, „Tristeţea” credinţei noastre, Taina aceasta mare este, Scrisori creştine, etc.

Vasile Băncilă: Bătrâneţe şi sacerdoţiu; G. D. Muguş: Veniţi de luaţi lumină; Pr. T. Chiricuţă: Imoralitatea în artă, Bucuraţi-vă, Spiritul sfânt, Generaţia nouă.

POEZIA este de asemeni stăruitor şi bine reprezentată în paginile „Fântânii Darurilor”. Este o poezie nouă, nu revoluţionară, dar numai spirituală, revelatoare, îndreptătoare spre căile marelui şi sigurei mântuirii.

Dintre numeroşii colaboratori, amintim pe d-nii: Dr. V. Voiculescu cu: „Aşteptare sub cortul pustiei” (8); A. Măndru cu: psalmii intitulati: Înlocuirea Aspasiiei; Zaharia Stancu cu: L-am văzut de mult (5); şi pe tânărul Const. Goran care poate fi urmărit număr cu număr ca un neobosit închinător al frumosului divin. Iată titlurile poeziilor d-sale: Jertfa lui Iisus; Lauda Bellecudului; Clipa din urmă; Slavă Ierusalimului; Plânsul omului; Mormântul; Stăpânci noastre; Învierea; Cina cea de taină; Plânsul lui

Baltazar; Ruga omului pierdut; Primăvara orbului.

E un ciclu interesant care anunţă apariţia unui puternic poet religios. Aşteptăm apariţia lor în volum.

Alte poezii: Crălim, Ion Băncilă.

La „PAGINA ANTOLOGIEI CREŞTINE” ni se dau bucăţi alese din: Em. Gârleanu, M. Eminescu, Mitropolitul Varlaam.

A APĂRUT No. 1 din „Pleiada” care îşi propune să apară bilunar sub conducerea cunoscutului prozator Valeriu Grecu. Iată câteva din sănătoasele idei programatice:

„Suntem prea conştienţi şi prea geloşi de legăturile noastre vitale cu trecutul, cu înaintaşii, cu sufletul întreg al marelui nostru Eu colectiv...”

„...detestăm individualismul desfrânat şi anarhic, care ne rupe de semenii noştri şi ne împinge în haosul babiloniei, precum desaprobam adaptarea pasivă a formulelor de artă care vin deadreptul „confectionate din Apus”.

Restul numărului bogat, variat şi edificator conţine: un studiu de istoriografie literară: Articolele lui Eminescu în „Timpu” — de D. Murărasu şi mai ales poezii valoroase: sglobia „Înceercare” a d-lui G. Talaz (căreia i-am fi dorit alt titlu) cu imagini plastice şi cu finalul atât de tineresc; clasică închinare „Umbrăi lui Eminescu” intitulată „Ad Astra” în care amphibrachii se înfrăţesc de minune cu tonalitatea omagial-liniştită: fragede şi duioasele „Cântece pentru Madona mică”; „Amintirea” şi „Fosnirea vremii ce-a sburat” ale d-lui George Dumitrescu; în fine: plină de fantezie evocatoare şi de regret „Corabia cu pitici” a d-lui Radu Gyr.

Partea leului o ocupă sguduitoră nuceletă a d-lui Valeriu Grecu: „Sunt lacrimae rerum” care ne desvăluie, la d-sa, o nouă latură de inspiraţie: aceea psihologie — descriptivă — ca materie — severă — ca subiect.

Cronica bogată, cuviincioasă şi obiectivă

VORBIND DESPRE „SCRIITORII DE LANGĂ NOI” (în No. 1—2 al „Gândirii”), d. Em. Bucuţa ne dă informaţiuni preţioase despre câţiva literaţi bulgari şi anume:

Jordan Iovcov „cel mai bun cunosător şi cel mai cald prieten de peste hotare” al lui Sadoveanu, originar din părţile Dobrogei Noi.

Elin Pelin „un om aproape de vârsta... generaţiei care a trecut de patruzeci de ani, roşcovan şi aspru la faţă”.

Caricaturistul Bojinov, la care se opreşte, uneori, şi Regele, ca să trăiască câteva clipe”.

Despre versurile lui Elin Pelin nise spune: „strofele lui sunt nişte picurări de isvoras printre pietre sau un cântec de pasăre fără nume într-o vâlcă neumbălată sau numai glasul de tăcere al pădurii care creşte secular cu toţi copacii ei, ceva al Virii, desfăcut din timp şi fără scop”.

Ni se vorbeşte apoi despre Costov, autorul marelui succes Golemanov, care are ceva caragealesc şi dramaturg reputat, Niemirow — originar din Turtucaia, care în al II-lea volum din trilogia „Întâile

brasde” descrie viaţa lăutarilor dela noi; Dora Gabe, poeta dobrogeană, a cărei poezie „Să înfrăgezit...” rotindu-se pe arăcii copilăriei sub un nou soare” şi Elisabeta Belceva Bagriana „hotărâtă, cuceritoare, zâmbind din gura cu dinţi puternici” a cărei „strofă de patimă...” rupe vestminte şi sparge porţi”.

Aveni toate motivele să mulţumim d-lui Bucuţa pentru acest instructiv articol, scris cu toată priceperea şi cu toată căldura

P. I. P.

„CHIFBUŞ CEL DRAGUT” 163 pagini, (50 ilustraţii), este una din operele posume ale regretatului scriitor Th. D. Speranţia, apărută zilele acestea de sub tipar, în editura „Cultura Românească”. Cartea cuprinde mai multe admirabile povestiri, unele pline de acel bine cunoscut humor al autorului care a făcut deliciul câtorva generaţii: altele impresionante, duioase: toate interesante şi atrăgătoare şi cuprinzând totdeauna un fond moral. E o lectură cât se poate de plăcută nu numai pentru copii şi tineret ei şi descoperitoare de frunzi pentru cei mari. Mai mult încă, unele dintre bucăţile cuprinse în acest volum, constituie o admirabilă lectură pentru educatori, de oarece aduc valoroase analize ale sufletului omenesc în genere şi ale celui copilăresc în special.

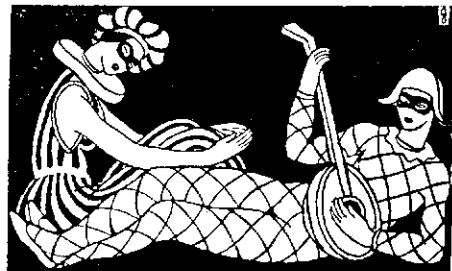
Cartea cuprinde 50 ilustraţiuni frumoase şi expresive, precum şi un foarte reuşit portret al lui Th. Speranţia.

Preţul 50 lei.

În curând va apare o nouă revistă literară intitulată „Crai Nou”.

În cursul acestui an va apare volumul „Joc de artificii”, epigrame d-lui Aurel Chişescu.

Volumul „ANECDOTE DE POST” de Th. D. Speranţia, apărut în ediţie nouă la „Cultura Românească” pune din nou la dispoziţia cetitorului un mare număr din anecdotele marelui dispărut, unul dintre fermecătorii poezi români cum l-a numit un critic francez. Despre această carte se poate spune ceace a spus cu altă ocazie Al. Vlahuţa: e o comoară de observaţii preţioase şi originale, agonisite cu atâta răbdare şi atâta talent. (198 pagini preţul 50 lei).

literara

o seama de cuvinie

Vespasian primi vizita unor deputați care veniau să-i anunțe ca locuitorii orașului X au luat hotărârea să-i ridice o statuie care costa un preț enorm.

Vespasian le răspunse întinzându-le mâna:

— Iată-i și pedestalul! Instalați-o aici!

Când Daniel du Moustier picta pe câte cineva, el lăsa modelul să se miște cum dorea, ba câte odată îi spunea să se înloarecă și cu spatele. Tocmai atunci portretul eșea mai frumos decât modelul.

— Ei cred că sunt tot așa de frumoși cum îi fac eu și de aceea mă plătesc așa de scump!

Frideric al V-lea, când era tânăr, iubea foarte mult maimușele. De aceea avea o sumedenie de astfel de animale și pe fiecare o bolețase într'un fel: una era cancelarul, alta șambelanul, alta ministrul, și alta controlorul finanțelor.

Într'o zi, chemă la sine pe maimușa cancelar, și cum din întâmplare și cancelarul Curții se afla acolo, acesta auzindu-și numele se prezentă.

Frideric îi spuse răsând:

— Nu te-am chemat pe d-ta, ci pe maimușa mea, dar poți intra, căci nu e prea mare diferență.

Demostene când ajunse la vârsta de 109 ani se plictisi de a mai trăi. De aceea din zi în zi își micșora rația de hrană cu credința că astfel va putea muri mai repede nehranindu-se suficient.

Când i se apropie sfârșitul, o nepoată a sa pe care o iubea mult, veni lângă patul lui și-l rugă să mai prelungască a trăi încă câteva zile deoarece doliul nu i-ar fi permis să ia parte la o mare serbare care se dedea în onoarea ei.

Demonstene ca să nu o priveze de plăcerea de a lipsi dela serbare se hotărî să mai trăiască încă câteva zile, și de aceea porunci să i se aducă de către servitori pâine caldă și numai ca să o mestece în gură îi trebuiră trei zile.

El fu mulțumit că nepoata lui în acest scurt timp avu vreme să fie fericită.

Un tânăr autor englez prezintă acum câțiva ani unui director de teatru o tragedie în cinci acte.

— Tragedia mea este o capo d'opera spusе el modest și garantez că va avea un succes răsunător; am căutat s'o fac după gustul poporului nostru. Piesa e atât de impresionantă și tragică că toți actorii trebuie să moară în actul al treilea!

— Atunci ce actori mai joacă în celelalte două acte, întrebă directorul?

— Umbrele personajelor pe care le-am omorât în cele trei acte dela început explică autorul.

bazar

ULTIMA DORINȚA A UNUI PRINT

Principele Fritz Wilhelm Holm (Ducele de Kolochine), exploratorul danez, care a lecedat acum câteva zile la New-York, a lăsat întreaga sa avere d-nei Weldon Creveling, o ziaristă din New-York, cerând totdeodată să-i fie ars cadavrul, iar cenușa să fie risipită în valurile oceanului. Această ultimă dorință va fi satisfăcută fără a se face nici o ceremonie funebră.

DANSUL MORTII

Moartea l-a surprins pe d. Robert Flenniken, în vârstă de 53 de ani, o persoană cunoscută din Philadelphia, pe când dansa cu fiica sa Carolina, la villa lor din Carmichaels. Petrecerea se prelungise până-n zori. Incepuse tocmai ultimul tur de dans. D. Flenniken avea de parteneră pe fiica lui când s'a prăbușit pe neașteptate în pământ, căzând mort pe loc.

BOLNAV DE... PLECTISEALA

Tânărul John Flavin, din Boston, a fost ridicat pe sus, dela un teatru, și dus în grabă la spital. El era în aparență în stare de completă inconștiență.

Fiind examinat de medici, aceștia au declarat că pacientul nu suferă decât de... plectiseală.

„Reprezentăția era groaznic de proastă” — spus el. — și așa se explică cum am adormit.

„Fiind zărit de unul din spectatori, aceasta și-a închipuit că leșinasem, și dând alarmă m'a dus la spital”.

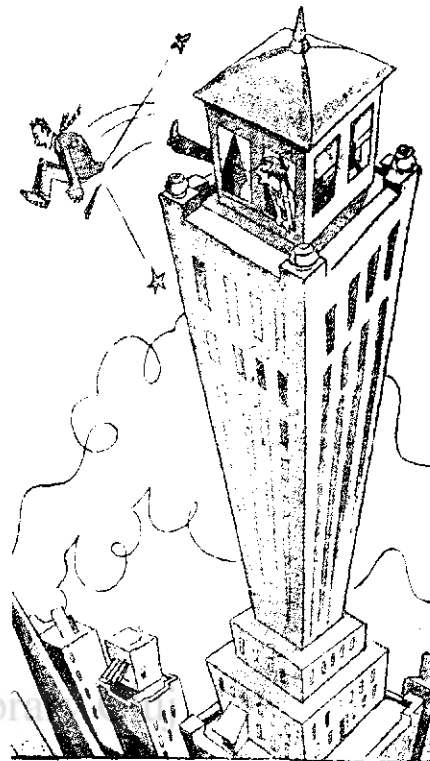
UNUL CARE A VAZUT CUM ÎL OPEREAZĂ

D-rul Wilhelm Hurst, din Evansville (Statele-Unite), a tinut să fie treaz tot timpul cât a fost operat de apendicită. Din acest motiv n'a fost adormit făcându-i-se numai anestezie locală.

Operația a fost făcută de un confrate al medicului american. Tot timpul cât a durat operația pacientul a privit, printr'o oglindă suspendată deasupra mesei de operație, cum lucrează chirurgul, dându-i din când în când unele indicații.

caricatura zilei

IN SGARIE NORI...

— Ține, și să nu-ți mai calce piciorul pe-aici.

(Life-New-York)

GHINION

— Ce păcat! Ce păcat!
— Nu înțeleg pentruce...
— Gura canalului e prea mică.

(Judge-New-York)

EVANGHELIC

— Amintiți-vă totdeauna: alcoolul vă este cel mai periculos inamic.
— Ei bine, doctore, eu îl iert.

PARTEA POETULUI

de I. L. CARAGIALE

„Nehut hin die Welt!“
Schiller

„Luați-vă lumea! a strigat Domnul; luați-o oamenilor! a voastră să fie ca moștenire în vecei vecilor! și frățește v-o împărțiți!”

„S'a repezit care mai de care cu mâinile întinse să-și apuce partea; mișunau tineri și bătrâni.

„Plugarul se duse spre roadele câmpului; Vânătorul poroi să bată pădurile; Neguțătorul își infundă hambarele; Vierul își alege zeama nobilă; Regele puse străji la poduri și drumuri și zise:

„Dați-mi dijma!”

„Între un târziu, după ce se isprăvisc împărțeala, iată vine și poetul din depărtări... Nimic nu mai rămăsese de apucat; pretinzându-i toate aveau stăpân.

„Vai! eu singur, strigă el cu obidă, eu singur fusesi uitat, eu cel mai supus copil al tău!”

„Și îngenunchiă înaintea Domnului, ca-te-i răspunse:

„Dacă te-ai desfătat în lumea visurilor, ce stric eu? Unde erai când s'a împărțit pământul?”

„La tine eram! zise poetul. Ochiul meu ținea la fața ta; urechea mea la armonia cerurilor... Iartă sufletul care, îmbătat de lumina ta, nesocoti cele pământeste!”

„Ce-i de făcut? zise Domnul... Nimic de acolo nu mai e al meu; toate le-am dăruit... Vrei tu să trăiești în cerul meu?... Vino când dorești, oricând bucuros îți va fi deschis!”

Pe urmă i-a adăugat Domnul cu multă buiațăte:

— Ei! acum, mai du-te pe pământ și te mai plimbă!”

A mulțumit poetul din fundul sufletului și a plecat măgulit de atâta frumoasă atenție din partea Domnului. S'a coborât pe pământ...

Acolo toată lumea forfotea în sus și în jos, alergând fiecare fără astâmpăr după treburile sale: care mănuși, care mulțumiri, toți îngrijați...

Poetul a salutat în dreapta și în stânga; unii tot i-au moșăit din cap; dar alții parcă nici nu-l văzuseră. A dat să intre în vorbă ici și colo...

Unul i-a răspuns:

— N'am vreme de fleacuri... am treabă. Altul, după ce l-a ascultat puțin, zice:

— Imi pare rău, dar nu înțeleg deloc... Salutare...

Pe altul l-a povățuit poetul cu blândețe să nu mai bea atâta bere, că berea multă tâmpește. Acela, pe semne tâmpit gata, i-a zis o vorbă proastă și i-a turnat o halbă în cap.

Poetul a căzut mănuit pe gânduri — neînțelegând cum poate avea o lume întregă stăpânind întreg pământul atâtea griji, atâtea bătae de cap și atâtea răutate.

— și s'a hotărât să se întoarcă la Domnul. Când a sosit sus, a dat la poartă de Sf. Petre, care-i era binevoitor.

— Ei! zice sfântul, te-ai întors iar? atâtea ți-a fost plimbarea?

— Să-ți spun drept sfinte Petre, e tare urât pe pământ... și am venit, după cum mi-a spus Domnul...

Dar sfântul îi taie vorba.

— Drăguță, să ieși, Domnul acum e ocupat; mai du-te și te mai plimbă; vino aldată.

— Bine! a zis poetul cuvințios. Și s'a întors la plimbare jos. Dar nu s'a dus la eras ci la țară.

Era o zi blăgostevită de vară... Lîmpede și cald... În depărtări se nîdeau, cât apuca ochiul, câmpurii aurii cu spicele coapte, și aci aproape se auzeau într'o adâncămură fășături de coase și cântece de coșăși.

Poetul s'a apropiat de unul din muncitorii, care trăgea cu gresia pe buza coasei, și i-a zis:

— Frumoasă e natura, ai?

Dar muncitorul asudat, punându-și gresia în brâu și ștergându-se cu mîneca pe frunte, i-a răspuns:

— O fi și frumoasă!

— E duioasă noastră mamă! a adăugat poetul.

Da, duioasă mamă, ce e drept... Trebuie numa s'o bați să-i săngerezi sânul până să se îndure să-ți dea o picătură de lapte... Și încă vara, cât să fie de zăduf, ealea valea; dar să poțtești d-ta iarna, — că pasă-mi-te nu ești de pe aici, — să poțtești când turbă și urlă... atunci s'o vezi ce duioasă e!

— Da, știu, dar, chiar în furoare, ce sublimă este!

— Bag seama, zise muncitorul, d-ta ori ești lovit cu leuca, ori altă treabă n'ai decât să răzi de mine... Ia cată-ți de drum, că n'am poftă de glume proaste pe nemâncate!...

Și s'a pornit omul la lucru mai departe.

Vorbele și purtarea atât de grosolane ale aceluia țaran l-au mănuit pe poet îndemnându-l să se ducă napoi sus.

— Iar d-ta, drăguță? l-a întrebat portarul.

— Iar eu, sfinte Petre, și te rog să mă lași a mă apropia de Domnul care mi-a făgăduit că „oricând, bucuros, cerul îmi va fi deschis”.

— Pointel, zice Sfântul, eu știu ce ți-a făgăduit Domnul, că eram de față; dar acum, drept să-ți spun nu e vremea potrivită să i te înfățișezi; e foarte supărat pe oameni, fiindcă-i vede cum se 'nvărăj-bese, dușmănese și vrăjmășese între ei și gata-gata să facă iar războaie și vărsări de sânge; și Domnul este peste măsură scărbit de purtările lor, și chiar se gândește cum să-i pedepsească amarnic, cu foc, apă, cutremure și alte raue, ca să-i aducă pe calea pocăinței... Prin urmare, mai plimbă-te...

— Bine, a zis poetul.

Și iar s'a dus jos la plimbare.

Umblând de colo până colo, cum umblă omul fără treabă, a intrat, către seară, pe gangul unui palat, s'a suț pe scări, pe unde se 'mbulzea fel de fel de lume, și a nemerit într'o sală mare. Acolo țineau sfat diplomați și militari împrejurul unei mese, pe care, sub lumina a o sumă de policandre strălucitoare, stau întinse hărți, documente, tractate; iar în capul mesei, într'un jeț mai înalt, aromea dulce un împărat bătrân, cu toate că toți ceilalți făceau gălăgie strașnică, strigând infierbântați, unii pace, alții războin, alții cine mai putea înțelege ce.

Poetul a înaintat până la masă și, cu glas olimpien, a tunat:

— Pace! Domnul este peste măsură scărbit!...

Dar unde a fost chip să urmeze mai departe?... Un general l-a luat de ureche și l-a 'nvărtit în loc cu fața spre use și cu spatele spre împărat; iar un diplomat l-a consiliat de dinapoi, să shoare pe seară în jos.

Plecând astfel mai mănuit de asta de cât de moțicioa eșasului, a dat pe stradă noaptea, de o ceată de măști, care cântau topătan și chicoteau, cum arc tinerețea flusturatică obiceiul în carnaval. Cum l-au văzut au năvălit la el să-l tachineze: una dintre fețe l-a apucat de gât cu mâinile ei subțiri și reci și l-a sărutat de la fript până în fundul sufletului; pe urmă, la luat de braț pe sus, și au pornit cu toți înainte, să ridice țârgul cu nebuniile lor. La o răspântie, iată că se 'ntâlnește, în bătaia unui felinar, cu un bătrân gros și pântecos, roșu ca un morcov și cam — prea foarte vesel — un fel de negustor provincial, d'ai de care se 'necură bucuros la petreceri prin orasele mari, mai ales în toul cășleginului. Cum dau de el, se eprese derbedeii, iar mășculița poetului se sudește dela brațul lui și se repede la negustor strigând:

— Unchiule!

Iar „unchiul” zice:

— Sufletu-meu! nepoțico!

Ea îl ia de gât cu aceleași mâini subțiri și reci, și, pupă-l. Poetul se repede să-i despartă: unchiul îi dă brînei încoace, nepoțicoa încolo, și pe urmă țiflă... Și plecă totii încolo cu negustorul. Poetul rămâne în loc, își pune mâna la frunte și stropeste cu lacrimi calde mormântul iluziunilor sale, ca să crească d'asupra florile pe vecei pierdutelor tinere sfinte anuntiri...

Apoi, mai mănuit chiar decât de consiliul diplomatului, merge iar sus.

— S'a isprăvit, Sfinte Petre; mă simi sdrobit de atâtea plimbări...

Și-i povesteste pe larg cu mult parapon, dar într'un stil nobil și susținut, toate câte le-a 'ntâmpinat.

Sf. Petre, ținând la băiatul ăsta, se duce la Domnul și zice:

— Doamne, iar a venit poetul... Eu aș zice să-l primești și să-i dai și lui ceva, că prea a rămas fără parte pe lume...

Ce să-i dau, Petre?... Nu i-am spus că nu mai am ce-i da, dacă au luat ceilalți tot?... Eu sîrie dacă a umblat gură-cască și n'a mers și el la 'mpărțeală?... Poate se mijlocim pe pământ vreo slujbă...

— Nu e de slujbă el, zice sfântul... e delicat...

— Atunci, ceva bani...

Nu-i trebuiesc... e dezinteresat.

— Vreo decorație...

— Aș! se supără... e și mândru.

— Ei! zice Domnul: mi-am găsit helya cu omul ăsta...

— Doamne, zice Petre, eu știu ce i-ar trebui lui...

— Ce?

— Nu-i vreun lucru mare; o cutie cu penițe, un clondir cu cerneală și trei topuri mari de hârtie.

— Dă-i-le, să ne scăpăm de el; că iar

Carți redate în extrase

TONIO KRÖGER

(PREMIUL NOBEL 1929)

de THOMAS MANN

În prefața care însoțește această operă, criticul parisian, Ed. Jaloux, scrie următoarele :

«Tonio Kröger este una din acele opere scurte și perfecte, unde lectorul se miră că au putut intra atâtea lucruri. Mai multe vieți omenestii, cu trăsăturile lor esențiale, sunt rezumate aici în câteva pagini. O operă de artă, reușită până la acest punct, trebuie să o recunoaștem, este rară la un scriitor german».

Transcriem acest pasagiu, orice comentariu fiind de prisos.

Intotdeauna după terminarea școlii. Tonio Kröger întovărășea pe prietenul său prietenul Hans Hansen, în drumul către casă. Fiecare conducea alternativ pe celălalt până în dreptul casei sale, rămânând ea data viitoare celălalt să-și îndeplinească aceeași datorie prietenească. Aerul răcoros al zilei calde decise pe cei doi prieteni nedespărțiți să se plimbe mai mult ca de obicei pe promenada centrală, antrenaj de vioiciunea spiritelor lor tinere.

— Hans, am o noutate pentru tine! Am citit în ultimul timp *Don Carlos* de Schiller, foarte emoționantă.

Tonio spera să poată atrage și pe Hans în sfera preocupărilor literare. Prietenul său era cel mai bun elev din clasă, un adevărat spirit de elită. Tonio simțise pentru el acea vraje nedescrisă, prin care se poate întreține o comunicativitate spirituală.

— Nu, Tonio, nu vreau să-mi vorbești astfel, îi răspunse Hans, puțin încercat. Știi bine abisul care ne desparte. Nu trebuie să mai insiști.

Pe drum se întâlniră cu un prieten comun, Ervin Immerthal. Băiatul unui bancher, își luase rolul în serios și începuse să ajute tatălui său în operațiile de bancă. Hans discută mult cu el despre ultimele noutăți mondene și de lucruri auzite. După ce se depărtă, Hans murmură mai mult ca un regret :

— Ce băiat bun e Immerthal! Nu este așa, Tonio?

Acesta nu răspunse. Simțea pentru camaradul său Hans o afecțiune puternică, care era de multe ori diminuată de îndă-

râtnicia acestuia de a nu se decide pentru el. Hans rezista vocațiunii pe care Tonio voia să i-o impună cu tot dinadinsul.

Drumul se mieșorase. Deja erau acum în dreptul casei lui Hans. Trebuiau să se despartă. Tonio voia să mai insiste asupra lui *Don Carlos*, care îl sguise atât. Mai ales scena în care tatăl furios vrea să-l exterminie și resemnarea cu care Don Carlos primește această sentință, îl făcuse să tremure. Se visa încă de pe acum ca Don Carlos. Voia să vorbească oricui despre această operă măreață, în care măiestria lui Schiller pusese atâta viață și atâta sentiment. Pregătise pentru după terminarea școlii o conversație mai lungă cu Hans despre arta lui Schiller și despre puternica lui creație din *Don Carlos*. Dar acum vedea cu mult regret că și Hans era mult departe până să-i înțeleagă adevărata structură sufletească.

— Adio, Hans!

— Adio, Tonio!

Și cei doi prieteni apucară pe două drumuri opuse, către locuințe. Hans era mândru pe prietenia pe care i-o arăta Tonio, fiindcă își putuse da seama de valoarea lui, încă mai de mult. În convorbirile pe cari le angajau adeseori la școală asupra diferitelor chestiuni intelectuale cari îi preocupau, avusese ocazia să admire îndejuns elocința sobră și reținută a prietenului său.

Tonio, în timpul acesta traversa străzile, repede și distrat. Inima sa era fericită. Ea conținea aspirații dureroase, o in-

vidie melancolică și o mică parte de teamă.

II

Blonda Inge, Iageborg Holm fiica doctorului Holm, care locuia în place du Marché, fu prima iubire a lui Tonio. O cunoscuse într-o seară la o reuniune dansantă, unde mai multe familii distinse se adunau, împreună cu odoarele respective și asistau încântate la progresele coreografice pe care acestea le făceau mereu. Tonio era fiul consulului Kröger, una din notabilitățile orașului. Aci în această atmosferă de reverie și basm, întrerupt doar de strigătele profesorului François Knaak, cunoscuse Tonio pe micuța Inge. Fața transfigurată de emoție, îi trădase simpatia pe care Tonio o credea reciprocă. Dansase adesea lângă ea în cadrulul angajat cu atâta virtuozitate de maestrul Knaak.

Într-o seară, în timpul cadrilului, urma să execute niște figuri împreună cu Inge. Inima îi tresălțase de emoție. Și când semnul vizibil al profesorului îi mărea începutul, Tonio se făstâci atât de rău, în cât se încercă de tot. Toată lumea, izbucnise în râs. Numai el fugise pe un balcon să-și rumege în tăcere remușcările celor întâmplate. Dacă a râs și Inge? ... Poate că a râs și ea? Gândul acesta îl tortura de aproape o jumătate de oră și îndoiala prindea din ce în ce rădăcini. Zarul se aruncase. Foarte visurile sale erau spulberate odată cu acest cadril nenorocit care îi nimicise totul.

Plecuse în seara aceea de acolo, cu sufletul înlăcrămat și inima îndurerată. Pierduse pe Inge. Așa cel puțin credea el. Nu mai vrea să mai aștepte confirmarea din partea realității. De oarece o bănuia îngrozitoare, se hotărîse să plece, departe, departe, unde să ducă cu sine imaginea unei copile blonde, neprihănite și a unui joc nenorocit și frumos, care durase și care va mai dura (poate) în imaginația sa, mult timp.

Poate melancolia prelungită a lui Tonio se datoră în bună parte și sensibilității sale poetice, revărsată în versuri de o frăgezime umiltoare. Ajunsese la început această îndeletnicire, dar mai apoi trebui să se încadreze în mediul boem

și într-una, toată ziua, bună ziua, a cam început să mă plietisească.

Ile-a dat... A plecat poetul foarte mulțumit.

Nu trec nici trei săptămâni, și iar se pomenește Sf. Petre cu el :

— Iar, puiule? Ce mai poțtești?

— Am isprăvit hârtia și cerneala...

— Cum se poate?

— ...și am venit să vă rog, dacă nu vă supărați să-mi mai dați.

Sfântul se uită lung la el și pe urmă :

— ...să-ți mai dăm...

I-a mai dat două clondire și patru topuri.

Peste o lună, iar...

— Nu mai pot să-ți dau, draguță, fără voia Domnului, că lucrurile astea le am

și eu luată în primire cu secoteală... Aide de te roagă singur...

Și domnul s'a îndurat și i-a mai dat poetului —cinci clondire și zece topuri.

Dar când a vrut să plece poetul, Domnul zice :

— Ia ascultă, mă băiete, nu mai strica atâta, fă și tu nițică economic... vezi ce scumpă e acuma hârtia!

Iar după ce a plecat, poetul, senin, zice Domnul :

— Petre, bun băiat e ăsta : dar e cam...

— Cam cum, Doamne?

— ...Cam... zevzec... Nu ți se pare și ție?

— De! Doamne, răspunde Petre, fiecare cu partea lui.

CARAGIALE

al scriitorilor. Astfel cunoscu o pictoriță, *Lisaveta Iwanovna*, cu care avea adeseori convorbiri estetice. În aceste mici discuțiuni, aproape întotdeauna înflăcărate, Tonio Kröger ajungea la limitele cele mai depărtate ale concluziilor. Lisaveta îl asculta cu atenție, cum distrugea idealul artistic al vremurilor de acum, când scriitorul nu este decât un agent nămil al VIIE[II] atotputernice și uriașe.

Elocința sa sobră lua aspecte extrem de emoționante, pe cari Lisaveta Iwanovna le străbătea cu lacrimi fierbinți. Părea un ecou venit din depărtări nevăzute, care îi se insinuază la ureche sub forma unor refrenuri știute, abia șoptite în zilele de groază.

Tonio își întrerupea aceste mici conversațiuni pentru a lua ceaiul pregătit de ea, în salonul frumos decorat, unde aroma ceaiului îi deștepta puțin și sentimentalismul său. Atunci începea Tonio tirade despre iubire și despre fericire, cari uimeau pe Lisaveta Iwanovna.

În ziua aceasta venise mai devreme ca de obicei. Venise pentru ea să-și ia ziua bună dela ea. Se hotărîse să plece într'un voiaj lung spre Danemarca. Admira mult spiritul creator al acestor mici germani și vroia cu tot dinadinsul să mai vadă odată această patrie a sa, leagănul copilăriei sale. După introducerea obișnuită, povestii pictoriței planul său de evadare spre necunoscut și spre înedit. Și se retrase imediat.

III

Călătoria începu monotună, cu trenul. Când luă vaporul ritmul frământat al apei îl mai învioră și îi mai dăde forțe de rezistență. Când ajunse în orașul natal era seară. Luă repede drumul primului hotel unde se culcă imediat. Se simțea foarte obosit.

În timpul somnului visă mult despre copilăria sa îndepărtată, petrecută în acest mic colț de rai omenesc. Vedea a ceea pe tatăl său, puternic și viguros și pe mama sa, dulcea sa mamă, cum îl adormea în serile lungi de iarnă, în plectora basmelor bătrânești. Apoi jocurile sale prin împrejurimi, când colinda până unde îl ducea dorul lui spre necunoscut, manifestat încă de atunci. Ce mult timp trecuse dela acele timpuri înduioșătoare, cari nu mai păstrau pe retina imaginației sale decât reflexul unor bucurii trecute prea repede. Totuși această dorință de a revedea locurile de odinioară îi mănase pașii spre orașul natal, cu o impetuzitate necunoscută până atunci.

A doua zi primul lucru pe care îl făcu, fu vizita la fosta casă a părinților săi. Acum era o bibliotecă populară. Custodele îi înlesni vizitarea și astfel Tonio putu să mai vadă locul unde tatăl său trăise ultimele clipe din viața sa și mama sa de asemenea, precum și odaia care îi adăpostise primele ambiții în viață. Mulțumi custodelui și plecă la hotel pentru a părăsi orașul. Aci un agent de poliție îl lortă să se legitimeze. Coincidența făcuse ca un escroc internațional să părăsească odată cu el Berlinul, spre Danemarca. Agentul își făcea datoria. După mai multe încercături produse de faptul că nu poseda asupra lui nici o legitimație, plecă spre Copenhaga, unde spera să poată sta liniștit câteva luni. Ajuns aci se instală într-o pensiuie retrasă unde putu să se odihnească bine. Și în liniștea acestor locuri patriarhale, desluși Tonio Kröger adevăratul sens al vieții, pe care el până acum îl ignorase, dar care acum trebuia să i se

relezeze. Simți punctul palpitant al vieții sub forma unei raze de soare care te mângâie binefăcător o clipă, și apoi dispare pentru ea să reînceapă cu altul același ciclu. Iși dăde seama de întreaga eroare pe care o făcuse până acum, substituindu-se el, artistul, vieții însăși.

Își închipuise că poate creia viața și se văzuse înfrânt de viață, care irupsese din țiparele prea strâmte în care el voise să o strângă.

IV

Zarya mare în sala de dans a cazinoului. O mică trupă de excursioniști s'a oprit aci și au amenajat o serată. În mulțimea acestor tineri voioși Tonio recunoaște cu oarecare emoție pe Inge, blonda Inge cu Hans Hansen. Senzația acestei revederi este mare. Nimic nu poate reține pe Tonio departe de acia căreia i-a dedicat o mică parte din intimitatea sa.

Revederea ei, acum, în acest decor liniștit unde spera să găsească sobrietatea necesară refacerii sale intelectuale, îl neliniștii din nou. Și apoi, și Hans, prietenul lui, cu Inge! Nu putea suporta o astfel de degradare a vieții. Totuși rămăsese liniștit. Larva se potolii în curând, căci excursioniștii plecase, făgăduindu-i reîntoarcerea pe înoplate, pentru când amenajaseră un bal în sala, cazinoului. Tonio începu să reflecteze asupra celor întâmplate. Blonda Inge se mărise și devenise mai frumoasă ca înainte. Revederea aceasta, impresionă profund pe Tonio. În curând însă se resetonă. Bănuii și mai mare puterea instinctelor, și cu sufletul îndurerat căută să legitimeze purtarea tinerei Inge. Se bucura, acum, că a găsit în Hans Hansen protectorul ei autorizat.

Era un băiat frumos și inteligent. Ce putea cere mai mult pentru ea această pereche să fie desăvârșită. Cel puțin să fie amândoi fericiți. El, Tonio Kröger, va rămâne omul care meditează, și care filosofează pe ruinele neurocării sale. Va rămâne și mai departe omul care a fost și va fi nefericit mereu, dar va iubi viața tot mai mult, cu cât ea va fi mai vitregă cu aspirațiile sale idealiste. Timpul care se scursese repede, îl trezi din reveria aceasta ușoară când ceata excursioniștilor sgomotoși se întorceau din nou spre casinou. Toată valea răsună de țipetele și urletele lor. Tonio mai privi odată spre Inge, dela balconul unde era așezat și o văzu rezemându-se fericită de brațul lui Hans.

Marea serată pe care o începură așa pe neașteptate, atrase toate fețele mai aristocrate din ținut. Toți voiau să onoreze cu prezența lor balul organizat de excursioniști. Desi începuse de curând, sunetele jaluțului ușorau frenetic, până la Tonio. Muzica ușoară îi anunța acestuia de seara când dansase prima oară cu Inge cadrulul. Lucrul acesta îi readuse la realitate.

Pleacă spre sala de bal. Ascuns după o perdea urmărește jocul impetuos al lui Inge, devenită senzuala Inge și gândirea sa capătă o confirmare mai repede decât se aștepta. În slăbit începe cadrulul Cadrilului unde se făcuse de râs Tonio atâtea ani în urmă. Inima lui plânge. Sufletul lui plânge. Fetus e fericit să poată urmări jocul grațios al lui Inge. Unei fete îi vine rău în mijlocul dansului. Cavalerul nu mai are timp să-i ajute și o lasă să-și dea sufletul pe pământ. Tonio sare imediat din locul unde era ascuns și o salvează. Fe-

țița este fericită și îi mulțumește. E atât de fericit.

Tonio pleacă imediat în camera lui.

A doua zi, scrisese amiceii sale, Lisaveta Iwanovna, după cum îi promisese:

„Dragă Lisaveta, de aci din Arcadia de unde vă voi întoarce în curând, îți scriu lată deci o scrisoare, dar ea te va decepționa, căci am intenția să mă țin numai în generalități. Și aceasta nu pentru că nu ași avea ce să povestesc sau că n-aș fi trăit câteva evenimente: la mine, în orașul natal, unde au voit chiar să mă aresteze cineva... dar toate acestea îți vor povesti eu la întoarcere.

„Îți aduci aminte, Lisaveta, că mă amintea odată burghez. M'ai numit astfel în t'ra zi când, antrenat de alte țeluri am îmi scăpasera înaintea, și-am mărturisit că iubesc viața.

Tatăl meu, știi bine, era un temperament de Nord, reflexiv, profund, corect prin puritanism și înclinat spre melancolie: în timp ce mama, de o origină etnică nedeterminată, era frumoasă, sensibilă, naivă și de o lejeritate impulsivă. Fără nici o îndoială, aceasta forma un melanj care conținea posibilități excepționale, dar de asemenea și pericole excepționale. Cel care eși fu astfel: un burghez care se rătăci în artă, un boem care avea nostalgia manierelor bune și un artist tulburat de o conștiință slabă. Căci conștiința mea burgheză mă face să văd în toată activitatea artistică, în tot ceea ce din comun, ceva suspect, ceva îndoios, ceea ce face să simt o mare plăcere pentru tot ceea ce este simplu, naiv, pentru lucrurile care este desbrăcat de geniu și de rațiune.

„Sunt așezat, după cum vezi, între două lumi și nu mă găsesc la mine acasă în nici una din ele. Voi, artiștilor, mă neliniștii burghez și burghezii pe de altă parte sunt tentați să mă aresteze.

Admir pe acia cari, plini de hotărâre și sânge rece, se aventurează pe drumurile care duc la frumusețea demoniacă și grațioasă, dar nu îi invidiez de loc. Căci dacă ceva este capabil să facă dintr'un om un mare poet, este totemul acestor amor burghez pe care eu îl resimt pentru tot ce este omenesc, viu și obișnuit. Toată căldura, fericirea, umorul, vin dela el, și trăesc prin el.

Ceace am făcut până acum, nu este mare lucru, aproape nimic. Voi produce de acum înainte opere mai bune, scumpul prietenă. — aceasta este o promisiune pe care ți-o fac. În timp ce scriu, sgomotoș scurt al mării ureă spre mine și eu închid ochii. Imi arunc ochii într'o lume care naște, care cere să fie organizată și să formeze: vād o mulțime mișcătoare de umbre omenesti, cari îmi fac semn să vă să le cant și să le desrobesc; umbre tragice și umbre ridicele și altele care suferă de amândouă felurile. — pe acestea toate le iubesc mult. Dar dragostea mea cea mai puternică și cea mai secretă aparține acelor cari au bucle blonde și ochi de băștri, frunților clare și vioaie, celor cari sunt fericiți plăcuti și obișnuiți.

„Nu bajocori această dragoste, Lisaveta, căci este bună și productivă. Și mai ales e făcută din aspirațiuni dureroase, din învidie melancolică, dintr'o puțină teamă și dintr'o foarte curată fericire”.

NUMA CARTIANU

(Edit. libr. Stock-Paris)